

Cusut la mașină

MACHINAL de Sophie Treadwell. Traducerea și adaptarea: Violeta Popa ● TEATRUL NAȚIONAL „I.L. CARAGIALE” din BUCUREȘTI ● Data reprezentăției: 20 decembrie 2000 ● Regia și versiunea scenică: Alexander Hausvater ● Scenografia: Liliana Cenean ● Muzica originală, aranjamente muzicale și interpretare la pian: Gabriel Bassarabescu; la saxofon: Marius Gâlea ● Distribuția: Monica Davidescu (Helen Jones), Natalia Călin (Helen Jones, Femeia), Tomi Cristin (Mr. Jones), Liviu Lucaci (Richard Roe); în alte roluri: Gavril Pătru, Carmen Ionescu, Brândușa Mircea, Ileana Olteanu, Raluca Petra, Dragoș Stemate, Silviu Birîș, Marius Rizea, Mircea Anca.

Despre Sophie Treadwell – ziaristă, dramaturgă și feministă – se spune că este prea puțin cunoscută doar din cauza conspirației lumii falocrate împotriva spiritului feminin în cultură. Cu toate acestea, con-surori ale Sophiei ca, de

pildă, Lillian Hellman, confruntate cu un mediu similar, s-au descurcat ceva mai bine. Piesa *Machinal*, scrisă în 1928, nu sperie pe nimeni prin originalitate, ea înscriindu-se perfect în seria lungă de piese americane care dramatizează faptele din spatele proceselor celebre. Eroina vrea să iasă din „marele mecanism” social, care-i impune roluri subordonate și comportamente stereotipe, printr-un gest radical: asasinarea soțului, emblemă a *establishment*-ului. Ficțiunea nu a așteptat însă execuția lui Ruth Snyder (Helen Jones, în piesă) pentru a explora universul interior al femeii exterminatoare. Spre deosebire însă de personaje imaginare tulburătoare prin complicațiile lor, eroina acestui teatru-document este pe cât de brutală, pe atât de frustrată. Ea se apropie mai mult de personajul din *Poștașul sună întotdeauna de două ori* decât de Thérèse Desqueyroux, deoarece, ca și prima, ea confundă sexualitatea împlinită cu libertatea asumată. Revelația bucuriei senzuale declanșează revolta împotriva rolurilor successive de amplexată, fiică, soție și mamă, pe care societatea, ca un dramaturg fără fantezie, i le-a pus la dispoziție. Grotescul situației este că eroina nu înțelege că noul ei rol – de amantă ucigașă – e și el gata scris în infinita carte a ficțiunii, și nu e propria ei creație, care s-o exprime integral, în unicitatea sa ireductibilă. Singurul rost al experienței eroinei, ca și al scrierii piesei de altfel, pare acela de a da feministelor subiecte de reflecție și regizorilor, pretexte de invenție. Alexander Hausvater leagă împreună cele nouă episoade ale piesei, punând multă muzică atractivă la cusături. Formula de spectacol amintește astfel de **Roberto Zucco**, montat de el la Iași. Regizorul pare a fi

lucrat minuțios cu actorii, gândind împreună cu ei fiecare detaliu și nelăsând decât foarte scurte porțiuni de interpretare *ad libitum*. Scena erotică dintre Richard Roe – Liviu Lucaci și Helen Jones – Monica Davidescu este exemplară prin stilizare elegantă, forță sugestivă și grație corporală. Prin comparație, scena similară din **Roberto Zucco**, deși mai fără perdea, avea mai multă poezie, fapt însă perfect justificat de diferența dintre situațiile dramatice respective. De asemenea, scena nupțială dintre aceeași eroină și soțul – Tomi Cristin este astfel realizată încât pune clar în evidență motivele frustrării femeii. În rest, lumea se mișcă vioi, punctând hotărît trecerile de la o scenă la alta. Silviu Birîș dansează excelent, ca și Natalia Călin, care și cântă bine, sau ca Brândușa Mircea, iar Raluca Petra este o prezență scenică tonică și atrăgătoare. Monica Davidescu, Liviu Lucaci și Tomi Cristin și-au compus rolurile amănunțit și temeinic. Cred că mai ales pentru primii doi, aflați la început de carieră, experiența lucrului cu Alexander Hausvater se va dovedi benefică, poate chiar un punct de cotitură. Deocamdată, se poate încă citi în jocul lor răspunsul cuminte la indicațiile maestrului, atitudinea de marionetă silitoare, lipsa unei depline interiorizări, care să dea rolului continuitate psihică.

În pofida scenelor reușite, există în acest spectacol o abordare „mașinială”, care întrucâtva dezamăgește. Nu se vede bine care este implicarea intelectuală a lui Hausvater în acest text. De altfel, nici nu cred că ar putea avea vreuna, ținând cont de mediocritatea propunerii dramatice. De aceea, procedee care în alte spectacole au avut fior și anvergură par a fi reluate aici din motive de comoditate și economie de mijloace. Decorul este banal, iar aducerea repetată a actorilor la podium pentru baterea stepului evocă „varietățile” TV. În ansamblul său, *Machinal*, sugerează, cu toate reușitele de detaliu menționate, lucrul corect la mașina de cusut și nu măiestria vie a „lucrului de mână”. Probabil că nici modelul nu merita mai mult.

Adrian Mihalache

Silviu Birîș și Carmen Ionescu

foto: Mihail Cratofil